

זבחים נג

משה שווערד

1. מדרש רבה בראשית פרשה ו פסקה ג

(ג) ... אמר רבי פנחס בכל הקרבנות כתיב שער עזים אחד חטאת ובראש חדש כתיב שער עזים אחד חטאת לה' אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמייעטני את הירח שאני הוא שגרמתי לו להכנס בתחומי של חבירו

2. רש"י זבחים דף נג/א

עד חצות - סייג עשו חכמים לתורה להרחיק אדם מעבירת כרת כדתן בברכות בפרק קמא (דף ב) כל הנאכלין ליום אחד מצותן כו':

3. קרו אורה על מסכת זבחים דף נג/א

רש"י בד"ה עד חצות כו' להרחיק אדם מעבירת כרת כו' משמע דעיקר הסייג הוא שלא יבא לאוכלו אחר שנעשה נותר. ולכאורה לא משמע הכי מהא דלא עשו סייג לנאכלים לשני ימים וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן (נו. ב ד"ה להרחיק) משום דליכא למיגזר דשקיעת החמה מינכר. אבל בלילה לא מינכר והיינו אם הסייג הוא שמא יבא לאוכלו נותר היינו אחר עמוד השחר הא וודאי גם בזה מינכר בין לילה ליום ולמה הוצרכו לסייג וכן נראה מד' התוס' דלקמן (שם) שלא כתבו דלחזקיה (לקמן נו. ב) בלא"ה ניחא דלא עשו סייג לנאכלין לב' ימים משום דאליביה ליכא כרת כל אור שלישי אלא משמע דעיקר הסייג הוא שלא יבא לידי פסול ודו"ק:

4. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ה הלכה ז

החטאות הנאכלות דמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה לפי שנאמר בה על קרנות המזבח, וכיצד הוא עושה, כשלוקח הכהן הדם במזרק מוליכו אצל המזבח וטובל אצבעו הימנית הסמוכה לגודל בדם, וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו, וכן הוא עושה בכל קרן וקרן, ואם נתן סמוך לקרן כאמה אחת מכאן או מכאן כפר.

5. כסף משנה הלכות מעשה הקרבנות פרק ה הלכה ז

ולפי זה פסק רבינו כרבי דהלכה כמותו מחבירין ועוד דאמוראי פליגי אליביה ובפלוגתא דאמוראי פסק כמאן דאמר אמה אילך ואמה אילך. ונראה לי שהטעם דכיון דלר' אליעזר בר"ש לא בעינן חודה של קרן עדיף טפי למימר דרבי מכשיר באמה אילך ואמה אילך כדי שלא להגדיל מחלוקתם ביותר. ועוד יש לומר דכיון דאיפליגו אמוראי במילתא אין אנו יכולים לפסול באמה אילך ואמה אילך ומש"ה פסק דלכתחלה בעינן חודה של קרן ואם נתן אמה אילך ואמה אילך בדיעבד כפר:

6. קרו אורה על מסכת זבחים דף נג/א

גמרא אליבא דר"א בר"ש כו' דכ"ע לא פליגי ופי' רש"י ז"ל דבקרן עצמו וודאי כל מקום שבו קרוי קרן כי פליגי אליבא דרבי כו' ופריך מברייתא דתני מחטא ויורד כנגד חודה של קרן וע"כ כרבי היא וש"מ דבעי חודה וכפירש"י ז"ל משמע מזה דבקרן עצמו לא בעינן חודה אפילו לכתחילה וכי בעינן חודה למטה מן הקרנות והרמב"ם ז"ל בפרק ה מה' מעשה הקרבנות (הלכה ז) כ' סתמא דמצוה בחודה משמע דכ"מ מצוה בחודה אפילו בקרן עצמו וי"ל דמפרש למסקנא דקאמר מצוה בחודה לכ"ע קאמר אפילו לר"א בר"ש ועי' כסף משנה ז"ל שם שכל דלהכי כתב הרמב"ם ז"ל מצוה בחודה משום דמסקנא ליה הילכתא כמאן ע"ש. ולא הוי צריך לזה כיון דבהדיא קאמר הש"ס דלכ"ע מצוה בחודה וק"ל:

7. עיין בזבח התודה ד"ה אמה וד"ה מצוה

ATTACHED

8. משש"ק יג

9. עיין בזבח התודה ד"ה אף

ATTACHED

10. תוד"ה העולה

11. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ה הלכה ו

העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של צבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שוה לעולה, וכיצד הוא עושה, כשלוקח הכהן הדם במזרק וזורק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטה על קרן מזרחית צפונית

ועל קרן מערבית דרומית, ומתכוין כשיזרק הדם על הקרן שיהיה הדם מקיף על הזווית כמין ג"ם, כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבעה כתלי המזבח לפי שנאמר בעולה ובשלמים סביב והוא הדין לאשם, ושירי הדם נשפכים על היסוד הדרומי.

12. כסף משנה הלכות מעשה הקרבנות פרק ה

העולה והאשם והשלמים וכו'. בשלשתן שנינו בפרק איהו מקומן דמן טעון שתי מתנות שהן ד' ואיפליגו תנאי בפירושה ופסק כת"ק דאמר (דף נ"ג): יכול יורקנו זריקה אחת ת"ל סביב אי סביב יכול יקיפנו בחוט ת"ל וזרקו הא כיצד כמין ג"ם ופירש"י כמין ג"ם זורק כנגד הפינה מן הכלי והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה והרי היא כמין ג"ם אות יונית עשויה ככ"ף פשוטה. ואע"ג דרב ושמואל פליגי התם ואתי שמואל כת"ק ומשמע דרב סבר דלית הלכתא כת"ק וא"כ לא ה"ל למיפסק כשמואל לגבי רב באיסורי י"ל דברייתא לא הוה שמיע לרב דאי הוה שמיע ליה לא הוה פליגי את"ק. ומ"ש רבינו מחצי המזבח ולמטה בריש קינים עולת בהמה למטה ואם שינה פסול פירוש למטה מחוט הסיקרא שחוגר באמצע המזבח:

13. שפת אמת על זבחים דף נג/ב

בגמ' רב אמר נותן וחוזר ונותן כו'. הרמב"ם פ"ה ממעה"ק פסק כשמואל ולכאורה הלכה כרב באיסורי וכיון דלרב סתם משנה כר"י ה"ל למיפסק הכי. ואפשר לומר משום דבאמת מלשון הברייתא עצמה משמע דשתי מתנות שהן ד' הוי כמין גאם דהא בדר' ישמעאל לא נקיט ב' מתנות וא"כ מתניתין דתנא ב' מתנות משמע כשמואל וא"כ י"ל דפי' כתנאי דבגוף הדין פליגי תנאי אבל מתניתין כחכמים אתיא דלא כר"י וכשמואל כנ"ל:

14. מהרש"א על זבחים דף נג/ב

גמ' בחלקו של טורף כו'. סוגיא זו אתיא כמ"ד בפ"ק דיומא ירושלים נתחלקה לשבטים דתנאי מה היה בחלקו של יהודה העזרות והר הבית והלשכות ומה היה בחלקו של בנימן אולם והיכל וקדשי קדשים ורצועה יוצאה וכו' כדמסיק נמי הכא ...

15. מהרש"א על זבחים דף נג/ב

והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה וכו'. ובפ"ק דיומא גרסי' בכל יום לבולעה וכו' דהיינו שהיה מצטער להיות אותה אמה מובלעת בחלקו ותפול בגורלו ויהיה גם לאותה אמה יסוד כשאר כל המזבח. ושארם לפיכך זכה וכו' ונעשה אושפזיכן וכו'. קצת מגומגם דממה שאמר והיה מצטער וכו' משמע דידע בנבואה שיהיה כל המקדש בחלקו חוץ מאותה אמה והיא קאמר אח"כ שזכה מחמת צער זה ליעשות אושפזיכן להקב"ה ובסוטה פרק א"נ ניחא טפי דקאמר דמשום שירד שבטו של בנימן תחלה לים לפיכך זכה בנימן הצדיק ונעשה אושפזיכן וכו' ונראה לפרש דסוגיא דהכא אתיא כמאן דאמר התם דשבטו של יהודה ירד תחלה לים ודו"ק:

16. ספר בניהו בן יהוידע על זבחים דף נג/ב

.... ומה שאמר מזבח היה אוכל בחלקו של יהודה אמה נראה כנגד זה תיקן דוד המלך ע"ה מאה ברכות בכל יום:

17. ספר בניהו בן יהוידע על זבחים דף נג/ב

שם רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין. י"ל כשחלקו את א"י לשבטים, מה ראו להכניס ליהודה רצועה אחת בחלקו של בנימין, דהא ודאי אין דרך לעשות חלוקה מעורבת בעקלתון, ובפרט כי כל חלוקה היא גדולה מאד, ארץ רחבת ידיים, מה ראו על ככה להכניס אמה אחת או שתיים לאחד בגבול חבירו. ונ"ל בס"ד כי מחלקי הארץ היו נביאים בעלי רוח הקודש, והמה ידעו ששם בחלקו של בנימין יהיה בית המקדש, ומקום המזבח ששם נעקד יצחק אבינו ע"ה, והמה צפו ברוח הקודש שאברהם אבינו ע"ה אחר עקידת יצחק נתנבא שיהיה ליהודה חלק במקום המזבח ששם נעקד יצחק אבינו ע"ה, יען דכתיב [בראשית כ"ב י"ד] ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, נמצא קראו יראה שהוא בהפוך אתון אריה, והיינו לומר מי שנדמה לאריה יש לו חלק ונחלה כאן, ולכך אש של מעלה היתה רבוצה על גבי מזבח בבית ראשון דוגמת אריה מפני שיהודה שנמשל לאריה יש לו חלק שם, ולכן הוכרחו מחלקי הארץ לתת רצועה ליהודה בחלקו של בנימין במקום המזבח כדי לקיים דבר וי, וענין זה רמזו יעקב אבינו ע"ה בברכותיו ליהודה, דכתיב [שם מ"ט ט'] גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו, והיינו גור לשון גירה, ר"ל תשכון במקום שיש בו צורת אריה ששם אש של מעלה רובצת דוגמת אריה, מטרף בני בנימין שהיה חופף לבלוע הרצועה שלך, עלית שנצחת ונתגברת, ולא היה יכול לבלעה כי נתן השי"ת בלב מחלקי הארץ לעשות לך רצועה שם במקום המזבח, כרע בבית ראשון רבץ בבית שני, ואח"כ יהיה כארי וכלביא בבית שלישי, כי מדת מי שהוא סוד בינה עלאה יקימנו קימה שלימה:

18. ספר בניהו בן יהוידע על זבחים דף נג/ב

שם והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לנוטלה. מקשים מאחר שידע בנימין הצדיק שאותה רצועה היתה מחלקו של יהודה איך ישתוקק לנטלה, וכי עולם של הפקר הוא לחטוף ת"ו דבר שאינו שלו, ולא עוד אלא שמצינו שקבל שכר על זאת. ונ"ל בס"ד דאמרו רז"ל [זבחים נ"ד ע"ב] סבור מעיקרא לבנות בית המקדש בחלק בנימין בעין עיטם שהוא מקום גבוה ביותר, ואח"כ הסכימו לבנותו בירושלים שהיא למטה מעין עיטם דכתיב [דברים ל"ג י"ב] בין כתפיו שכן, ולכן יש לומר דבנימין לא היה רוצה ליטול אותה הרצועה שהיא חלק יהודה לעצמו, אלא רצה ליטול ולסלק אותה מן קדושת המזבח שלא יהיה המזבח בנוי באותו מקום כדי שתטול אותה הרצועה מקדושת המזבח כי נשתוקק שיבנה בית המקדש בעין עיטם, ואז יהיה מקום המזבח רחוק מחלק יהודה הרבה ולא יגיע לאותה רצועה כלל, לפיכך זכה ונעשה אושפזיכן לשיכנה, פירוש שבית המקדש נעשה קבוע בחלקו בין בבית שני בין בבית שלישי שיבנה, שלא נשתנה לבנותו בחלק אחר, אחר שחבר בראשון: